

Alicja Zakrzewska-Półtorak

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

BEZPOŚREDNIE INWESTYCJE ZAGRANICZNE W GOSPODARCE REGIONU DOLNEGO ŚLĄSKA

1. Wstęp

We współczesnej teorii i praktyce rozwoju lokalnego i regionalnego kładzie się szczególny nacisk na rolę czynników endogenicznych w procesie stymulowania wzrostu i rozwoju społeczno-gospodarczego w jednostkach terytorialnych [3; 4; 7; 12; 20]. Jednocześnie podkreśla się znaczenie czynników egzogenicznych, do których należy zaliczyć m.in. strumień napływu i wartość zasobów kapitału zewnętrznego, w tym kapitału zagranicznego, ulokowanego w jednostkach [1; 2; 6; 8; 9; 13; 19]. Zdolność do absorpcji tego kapitału jest jednym z wyznaczników poziomu konkurencyjności gospodarek lokalnych lub regionalnych i jednym z czynników pozwalających potencjalnie na utrzymanie wysokiego poziomu konkurencyjności w przyszłości. W ramach badań nad znaczeniem napływu i funkcjonowania kapitału zewnętrznego na szczególną uwagę zasługuje rola kapitału zagranicznego, którego przyciągnięcie stało się w ostatnich latach, dla wielu władz samorządowych, jednym z celów przewodnich polityki rozwoju¹.

Należy podkreślić, że dla rozwoju i wzrostu konkurencyjności gospodarki jednostki lokalnej lub regionalnej szczególnie pożądane są inwestycje bezpośrednie, tzn. takie, które polegają na trwałym zaangażowaniu inwestora w zarządzanie przedsiębiorstwem. W przypadku tego typu inwestycji głównym celem jest pozy-

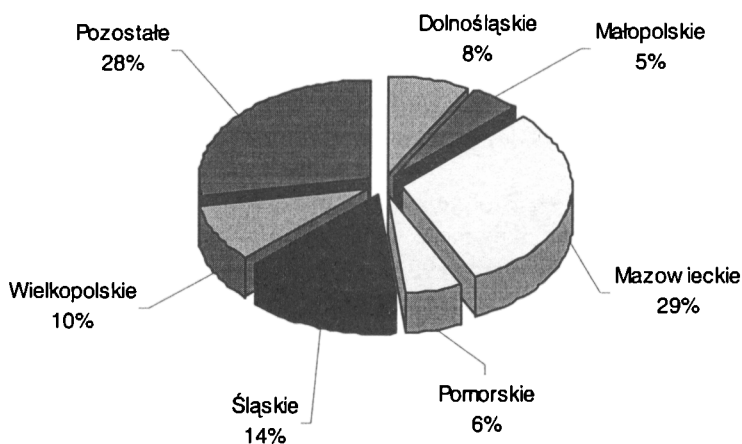
¹ Praca naukowa finansowana ze środków Komitetu Badań Naukowych w latach 2005-2006 jako projekt badawczy nr 1 H02C 066 28 „Rozwój Dolnego Śląska w latach 1995-2004 ze szczególnym uwzględnieniem roli bezpośrednich inwestycji zagranicznych”.

skanie kontroli nad przedsiębiorstwem i czerpanie zysków z działalności operacyjnej, a nie jak w przypadku inwestycji portfelowych – krótkotrwałe zaangażowanie dla osiągnięcia zysku finansowego.

Celem artykułu jest zaprezentowanie wybranych tendencji w zakresie napływu i funkcjonowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w gospodarce regionu Dolnego Śląska², a także wskazanie znaczenia tego typu kapitału dla gospodarki regionu jako całości oraz dla dolnośląskich podregionów i powiatów. Zasadniczo analizę przeprowadzono dla lat 1999-2003; przedstawiono również pewne dane za 2004 r.

2. Bezpośrednie inwestycje zagraniczne na Dolnym Śląsku

Wartość skumulowana bezpośrednich inwestycji zagranicznych w województwie dolnośląskim została oszacowana na koniec 2003 r. na ok. 6 mld USD [17, s. 329]. Stanowiło to ponad 8% wartości tego typu inwestycji w Polsce. Na rys. 1 przedstawiono strukturę lokalizacji inwestorów zagranicznych w 2003 r., z których każdy dokonał w Polsce (od początku prowadzenia działalności) bezpośrednich inwestycji powyżej 1 mln USD.

Rys. 1. Liczba lokalizacji bezpośrednich inwestycji zagranicznych powyżej 1 mln USD według województw (stan w dniu 31.12.2003)

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych PAIiIZ.

² Region Dolnego Śląska w niniejszym opracowaniu jest rozumiany jako obszar województwa dolnośląskiego, powstałego z początku 1999 r. z połączenia terytoriów czterech byłych województw: jeleniogórskiego, legnickiego, wałbrzyskiego i wrocławskiego, siedmiu gmin: Dziadowej Kłody, Międzyborza, Sycowa (byłe województwo kaliskie) oraz Góry, Wąsosz, Jemielna i Niechlowa (wcześniej województwo leszczyńskie).

Podobnie jak pod względem wartości zainwestowanego kapitału, udział regionu Dolnego Śląska stanowił 8%. Poziom ten utrzymywał się w granicach 7,5-8,5% w latach 1999-2003, przy czym była to tendencja malejąca, dopiero – jak wynika z danych wstępnych – w 2004 r. udział ten wzrósł po raz pierwszy do ponad 10% [5].

Strukturę lokalizacji spółek z udziałem kapitału zagranicznego w województwie na poziomie podregionów w latach 1999 i 2003 przedstawiono w tab. 1. Największy udział w ogólnej liczbie spółek z kapitałem zagranicznym zarejestrowanych³ w województwie miał w analizowanych latach podregion miasta Wrocławia (ok. 45%), drugie miejsce zajmował podregion jeleniogórsko-wałbrzyski (ok. 37%), kolejne wrocławski i legnicki.

Tabela 1. Spółki z udziałem kapitału zagranicznego w województwie dolnośląskim według podregionów

Podregion/województwo	Liczba spółek	
	1999	2003
jeleniogórsko-wałbrzyski	1510	1780
legnicki	349	426
wrocławski	353	474
Wrocław	1854	2154
Razem województwo	4066	4834

Źródło: opracowanie własne na podstawie [15; 16].

Proporcja ta nie zmieniła się istotnie w badanym okresie. W 2003 r. w podregionie jeleniogórsko-wałbrzyskim najwięcej spółek było zarejestrowanych w powiatach: świdnickim (241), wałbrzyskim (192), jeleniogórskim (183), kłodzkim (160) i mieście Jeleniej Górze (281) [16]. W podregionie wrocławskim większość spółek była zlokalizowana w powiecie wrocławskim (181), natomiast w legnickim w stolicy podregionu – Legnicy (138). Jednocześnie w latach 1999-2003 liczba nowych spółek najszybciej zwiększała się w podregionie wrocławskim: w powiatach oławskim i średzkim przyrost w 2003 r. do 1999 r. wyniósł ponad 48% [15; 16].

Również w zakresie rozlokowania wartości zainwestowanego kapitału zagranicznego występowały znaczne dysproporcje przestrzenne wewnątrz województwa. Największe rozmiary kapitału koncentrowały się w dużych miastach regionu, przede wszystkim we Wrocławiu, a także w Jeleniej Górze, Legnicy i Wałbrzychu oraz w bezpośrednim otoczeniu tych miast (głównie w gminach sąsiadujących). Ponadto relatywnie atrakcyjne dla inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku miasta to: Świdnica, Polkowice, Bolesławiec, Głogów i Zgorzelec. Przy czym dwa pierwsze

³ Należy liczyć się z tym, że część podmiotów nigdy nie podjęła działalności, zawiesiła ją lub zakończyła, ewentualnie znajdowała się w fazie likwidacji czy upadłości, a nie zostało to odnotowane w rejestrze i statystykach.

skupiały zarówno dużych kapitałowo inwestorów, jak i drobnych, trzy pozostałe natomiast charakteryzowały się dużą liczbą relatywnie małych przedsiębiorstw.

Wśród 500 największych przedsiębiorstw z udziałem większościowym kapitału zagranicznego, znajdujących się na liście publikowanej przez „Rzeczpospolitą”, funkcjonujących w Polsce w 2004 r. czternaście miało polskie centrale na Dolnym Śląsku. Pięć największych z nich według wielkości przychodów (w kolejności malejącej) to: Volkswagen Motor Polska sp. z o.o. (Polkowice), Bank Zachodni WBK SA Grupa Kapitałowa (Wrocław), Volvo Polska sp. z o.o. (Wrocław), Faurecia Wałbrzych sp. z o.o. (Wałbrzych), PCC Rokita SA Grupa Kapitałowa (Brzeg Dolny) oraz Ronal Polska sp. z o.o. (Wałbrzych)⁴.

3. Gospodarka regionu Dolnego Śląska w latach 1999-2003

Do dokonania ogólnej charakterystyki rozwoju gospodarki regionu Dolnego Śląska wybrano poziom i zmiany w latach 1999-2003 następujących wskaźników: udziału w tworzeniu PKB, stopy bezrobocia rejestrowanego, udziału w produkcji sprzedanej przemysłu, liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON przypadającej na 1 tys. ludności oraz przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto. Omówione czynniki determinują w znacznym stopniu konkurencyjność i atrakcyjność gospodarki regionu dla inwestorów zagranicznych, a jednocześnie za pomocą zmian ich wielkości można analizować wpływ funkcjonujących inwestycji zagranicznych na kondycję regionu.

Porównanie pozycji województwa dolnośląskiego oraz jego podregionów z polskimi regionami w zakresie wskazanych parametrów i całego kraju przedstawiono w tab. 2.

Jak wynika z analizy danych statystycznych zawartych w tab. 2, województwo dolnośląskie w latach 1999-2003 pod względem wielu wskaźników znajdowało się w czołówce. Zajmowało ono wysokie pozycje pod względem:

1) udziału w tworzeniu produktu krajowego brutto – pozycja czwarta (po mazowieckim, śląskim i wielkopolskim), przy czym największy udział w tworzeniu PKB wśród podregionów miały: jeleniogórsko-wałbrzyski i miasto Wrocław;

2) udziału w produkcji sprzedanej przemysłu – od 2000 r. czwarta pozycja (po mazowieckim, śląskim i wielkopolskim), w 1999 r. większy udział (zaledwie o 0,1 pkt proc.) miało województwo małopolskie, jednak w 2003 r. dystans między tymi dwoma województwami wyraźnie się powiększył na korzyść dolnośląskiego; największy udział wśród dolnośląskich podregionów miał podregion jeleniogórsko-wałbrzyski,

⁴ Pozostałe to: Polifarb Cieszyn-Wrocław SA Grupa Kapitałowa, Sitech sp. z o.o., Kogeneracja SA Grupa Kapitałowa, American Restaurants sp. z o.o., Wrozamet SA, Europejski Fundusz Leasingowy SA, Autoliv Poland sp. z o.o., Legrand Fael sp. z o.o. Z różnych powodów na liście zabrakło takich przedsiębiorstw, jak: Bosch Układy Hamulcowe sp. z o.o., Takata Petri sp. z o.o., Wabco Polska sp. z o.o.

Tabela 2. Województwo dolnośląskie na tle wybranych województw Polski i całego kraju w latach 1999-2003

Województwo/podregion	Udział w tworzeniu PKB (Polska = 100)				Stopa bezrobocia rejestrowanego (w %), stan w dniu 31.12				Udział w produkcji sprzedanej przemysłu (Polska = 100) ^b				Podmioty gospodarki narodowej na 1 tys. ludności zarejestrowane w rejestrze REGON, stan w dniu 31.XII ^c					Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł)			
	1999	2001	2002		1999	2001	2003 ^a		1999	2001	2003	2001	2000	2001	2003	2000 ^d	2001 ^d	2003 ^e			
Dolnośląskie	7,9	8,0	7,9		16,0	21,5	23,8		6,6	7,2	7,7		90,7	95,2	105,5	1 908,84	2 070,70	2 233,58			
z czego pod-regiony: - jeleniogórski - wałbrzyski	2,9	3,0	2,8		21,3 ^f	27,4	29,6		—	2,5	2,8		78,6	83,8	96,5	1 729,89	1 856,89	2 010,59			
legnicki	1,6	1,6	1,6		17,4 ^f	21,4	23,6		—	2,4	2,5		78,3	81,8	90,3	2 167,01	2 378,46	2 573,55			
wrocławski	0,8	0,8	0,9		17,1 ^f	22,3	25,0		—	0,7	0,9		73,3	77,5	86,1	1 692,34	1 804,83	1 953,23			
Wrocław	2,6	2,5	2,6		5,9 ^f	9,9	12,9		—	1,7	1,6		139,0	142,9	149,4	2 024,72	2 208,77	2 367,60			
Małopolskie	7,4	7,2	7,3		10,2	14,1	13,8		7,0	6,6	6,6		77,8	83,5	88,5	1 827,46	1 949,21	2 109,69			
Mazowieckie	19,6	20,5	20,4		9,5	13,0	13,9		19,8	20,9	20,0		102,6	104,5	112,1	2 640,21	2 849,75	3 005,37			
Pomorskie	5,7	5,7	5,7		13,8	19,6	22,4		5,5	5,9	5,8		90,6	95,8	103,4	1 928,97	2 088,33	2 257,16			
Śląskie	13,9	13,7	13,7		10,4	15,7	17,6		17,6	17,3	17,6		79,5	83,5	89,9	2 066,29	2 199,95	2 380,23			
Wielkopolskie	9,1	9,2	9,0		10,5	15,4	17,1		10,6	10,2	10,9		87,5	92,1	99,9	1 856,55	1 974,32	2 129,03			
Polska	100,0	100,0	100,0		13,1	17,5	20,0		100	100,0	100,0		82,4	87,8	93,8	1 994,34	2 144,77	2 314,66			

^a Dane wyszacowane na podstawie narodowego spisu ludności i mieszkań 2002.

^b Dane dotyczą podmiotów gospodarczych, w których liczba pracujących przekracza 9 osób.

^c Bez osób prowadzących indywidualne gospodarstwa rolne.

^d Bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób, przedsiębiorstwa PKP SA, poczty publicznej oraz operatorów telekomunikacyjnych sieci publicznej.

^e Bez podmiotów o liczbie pracujących do 9 osób.

^f Stopa bezrobocia dla podregionów woj. dolnośląskiego według stanu w dniu 30.06.2000 r.

Źródło: opracowanie własne na podstawie [14].

3) liczby podmiotów gospodarki narodowej zarejestrowanych w rejestrze REGON przypadających na 1 tys. ludności – pozycja druga (po mazowieckim) w 1999 r. i 2003 r. oraz trzecia (po mazowieckim i pomorskim) w 2001 r.; wartość tego wskaźnika wzrastała dynamicznie w analizowanych latach, wśród podregionów Dolnego Śląska przodował Wrocław.

Województwo dolnośląskie było jedynym wśród analizowanych, w którym występował stały trend wzrostowy udziału w krajowej produkcji sprzedanej przemysłu w latach 1999-2003.

Wśród tendencji negatywnych należy odnotować stały wzrost stopy bezrobocia rejestrowanego, jednakże podobna sytuacja w analizowanym okresie była w całym kraju. Przy czym poziom stopy bezrobocia był wyższy na Dolnym Śląsku w porównaniu z innymi wyodrębnionymi województwami, a nawet wyższy od średniej krajowej. Jedynie w samym Wrocławiu stopa bezrobocia pozostawała na relatywnie niskim poziomie. Chociaż w stolicy województwa także występowała silna tendencja wzrostowa: w 2001 r. w stosunku do połowy 2000 r. zanotowano wzrost o 4 pkt proc., w 2003 r. w porównaniu z 2001 r. – o 3 pkt proc. W 2001 r. w porównaniu do 1999 r. stopa bezrobocia na Dolnym Śląsku przyrosła o 5,5 pkt proc., tj. więcej niż średnia krajowa i stopa bezrobocia we wszystkich porównywanych województwach poza pomorskim (gdzie wzrost ten wyniósł 5,8 pkt proc.), w 2003 r. w porównaniu z 2001 r. przyrost ten był niższy niż średni w kraju, ale nadal stopa bezrobocia (23,8%) utrzymywała się na poziomie wyższym niż we wszystkich porównywanych województwach (od 13,8% w małopolskim do 22,4% w pomorskim) i wyższym niż średnia krajowa (20%).

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto liczone dla województwa dolnośląskiego jako całości w latach 2000, 2001 i 2003 było niższe od średniej krajowej. Jedynie w podregionach: legnickim (głównie dzięki KGHM Polska Miedź SA, w której to spółce, będącej głównym pracodawcą w podregionie, wynosiło ono w 2003 r. ok. 5195 zł na osobę [10, s. 36]) i we Wrocławiu było ono wyższe we wszystkich analizowanych latach. W podregionie legnickim różnica ta zwiększała się i w 2003 r. wyniosła prawie 260 zł, we Wrocławiu utrzymywała się na relatywnie stałym poziomie 30-65 zł ponad średnią krajową.

W podregionach jeleniogórsko-wałbrzyskim i legnickim w przemyśle i budownictwie w 2003 r. pracowało ponad 40% pracujących ogółem w podregionie, w usługach – ponad 50% [16, s. 50]. W podregionie wrocławskim tylko 49% pracowało w usługach, prawie 47% w przemyśle i budownictwie, a ok. 4% w sektorze pierwszym⁵. Było to związane z tym, że począwszy od 1990 r. część produkcji z Wrocławia jest przesuwana na obszar podregionu wrocławskiego lub wrocławskiego obszaru metropolitalnego⁶, m.in. z udziałem inwestorów zagranicznych, doko-

⁵ Sektor ten obejmuje: rolnictwo, łowiectwo, leśnictwo, rybołówstwo i rybactwo.

⁶ Podregion wrocławski składa się z powiatów: milickiego, oleśnickiego, oławskiego, średzkiego, trzebnickiego i wrocławskiego, natomiast wrocławski obszar metropolitalny, zgodnie z założeniami *Strategii integracji gospodarczo-przestrzennej aglomeracji wrocławskiej*, obejmuje terytorium powiatów: oleśnickiego, oławskiego, średzkiego, trzebnickiego, wołowskiego, wrocławskiego i miasta na prawach powiatu Wrocławia.

nujących inwestycji typu zarówno *brownfield*, jak i *greenfield*. W samym Wrocławiu pracujący w usługach stanowili prawie 75% pracujących w mieście, ponad 25% pracowało w sektorze drugim.

4. Oddziaływanie bezpośrednich inwestycji zagranicznych na gospodarkę Dolnego Śląska

Analizę znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych dla gospodarki Dolnego Śląska można prowadzić przez pryzmat ich roli w zakresie m.in.: osiąganych wyników finansowych, zatrudnienia pracowników, wielkości i udziału eksportu w sprzedaży ogółem, wpływów do budżetu itp. W tab. 3 przedstawiono dane dotyczące: wielkości kapitału, wyników finansowych oraz liczby pracujących⁷.

Tabela 3. Wybrane wyniki spółek z udziałem kapitału zagranicznego według podregionów województwa dolnośląskiego w 2003 r.

Podregion/województwo	Kapitał zagraniczny podstawowy (w %), województwo =100	Wynik finansowy brutto (mln zł)	Pracujący (w %), województwo = 100
Jeleniogórsko-wałbrzyski	37,76	103,2	36,94
Legnicki	18,32	203,7	10,96
Wrocławski	11,18	129,5	13,60
Wrocław	32,74	122,1	38,50
Razem województwo	100,00	558,5	100,00

Źródło: opracowanie własne na podstawie [18, s. 49-52, 55].

Prawie 75% udziału w łącznym kapitale podstawowym zagranicznym spółek, które złożyły odpowiednie sprawozdania, miały podmioty zarejestrowane w podregionach: jeleniogórsko-wałbrzyskim (prawie 38%) i Wrocławiu (ok. 33%). Wśród powiatów największy udział w regionie (po Wrocławiu) miały: wałbrzyski (18%) i polkowicki (8,7%). W tym drugim były zarejestrowane zaledwie 42 spółki, co świadczy o relatywnie wysokiej koncentracji kapitału.

We wszystkich podregionach Dolnego Śląska wynik finansowy brutto osiągany przez spółki, które złożyły sprawozdania, był dodatni. Powiaty o najwyższym dodatnim wyniku finansowym brutto to: polkowicki (ponad 120 mln zł), Legnica (ponad 75 mln zł) i średzki (prawie 70 mln zł). Także wynik finansowy netto dla całego województwa był dodatni (260,7 mln zł). Ujemny wynik netto odnotowano jedynie w sekcjach „handel i naprawy” oraz „hotele i restauracje”; dane dla podregionów i powiatów w tym zakresie nie były niestety dostępne. Prawie 40% z ogółu

⁷ Dane te nie obejmują banków i instytucji ubezpieczeniowych oraz gwarantowanej prawnie opieki społecznej. Odnoszą się do zbiorowości spółek, które złożyły sprawozdania roczne.

pracujących na Dolnym Śląsku w spółkach z udziałem kapitału zagranicznego, które złożyły sprawozdania, pracowało w podmiotach zarejestrowanych we Wrocławiu, 37% przypadało na podregion jeleniogórsko-wałbrzyski (przodowały powiaty: wałbrzyski, bolesławiecki, kłodzki i świdnicki). Wśród powiatów wchodzących w skład pozostałych regionów wysokim odsetkiem pracujących w skali województwa charakteryzowały się: wrocławski i polkowicki.

W tab. 4 przedstawiono przykłady oddziaływania przedsiębiorstw zagranicznych na gospodarkę województwa przez eksport, wpływy do budżetu i wielkość zatrudnienia.

Tabela 4. Działalność wybranych inwestorów zagranicznych na Dolnym Śląsku w 2004 r.

Przedsiębiorstwo	Udział eksportu w sprzedaży (w %)	Eksport (w mln zł)	Podatek dochodowy (w mln zł)	Zatrudnienie	Siedziba	Branża
Autoliv Poland sp. z o.o.	100,0	344,35	7,1	1 176	Oława	motoryzacyjna
Faurecia Wałbrzych sp. z o.o.	96,9	986,18	2,1	1 250	Wałbrzych	motoryzacyjna
Ronal Polska sp. z o.o.	95,8	700,43	3,6	1 133	Wałbrzych	motoryzacyjna
Sitech sp. z o.o.	89,3	610,44	0,1	1 223	Polkowice	motoryzacyjna
Volkswagen Motor Polska sp. z o.o.	88,6	3 869,43	0,7	1 005	Polkowice	motoryzacyjna
Volvo Polska sp. z o.o.	52,5	755,43	11,6	1 469	Wrocław	motoryzacyjna
PCC Rokita SA	30,4	225,02	3,9	1 313	Brzeg Dolny	chemiczna
Razem	-	7 491,28	29,1	8 569		

Źródło: opracowanie własne na podstawie [11, s. 46-62].

Warto dodać, że w 2004 r. spółka PCC Rokita zwiększyła zatrudnienie o 467 osób, Faurecia o 390, a Sitech o 467, z tym że ta ostatnia w roku wcześniejszym zwolniła 403 osoby [11]. Wśród dużych inwestorów zagranicznych z siedzibą w regionie, którzy zmniejszali zatrudnienie, należy wymienić BZ WBK, który łącznie w latach 2003-2004 zwolnił w całym kraju ponad 2800 pracowników [10]. Wśród

przedstawionych w tab. 4 przedsiębiorstw większość (poza spółkami Autoliv i Volvo) funkcjonowała na terenach specjalnych stref ekonomicznych⁸.

Również nowi inwestorzy lub rozszerzający swą działalność wybierali strefy. Fakt ten rodzi obawy, czy inwestycje te będą miały charakter trwały, zakładając, że strefy będą funkcjonowały do 2017 r. Stosowanym obecnie rozwiązaniem, do pewnego stopnia korzystnym, ale z pewnością nie docelowym, jest tworzenie nowych podstref, często pod zapotrzebowanie konkretnych inwestorów, co umożliwia zmniejszenie występujących dysproporcji w zainwestowaniu wewnątrz województwa i pozwala mieć nadzieje na niwelowanie różnic w poziomie rozwoju w kolejnych latach. Przykłady takich działań to m.in. utworzenie: podstrefy strefy wałbrzyskiej we Wrocławiu, w której zezwolenia na prowadzenie działalności otrzymały spółki: Polar SA, Hirsch Porozell sp. z o.o., Wabco Polska sp. z o.o. oraz Wrozamet SA, podstrefy strefy wałbrzyskiej w Brzegu Dolnym na potrzeby PCC Rokita SA, podstrefy strefy legnickiej w Środzie Śląskiej, gdzie podjęły inwestycje Vorwerk Dichtungssysteme, HMT oraz Gotec Polska (rozbudowa działalności). Dzięki tym działaniom np. główny inwestor Polaru, amerykański Wirlpool, pod koniec 2004 r. rozpoczął modernizację zakładu produkcyjnego oraz tworzenie nowego centrum logistycznego na Europę Środkową i Wschodnią. Inwestycje są planowane na 10 mln USD [15]. Również pozostałe podmioty funkcjonujące w strefach planują w najbliższych latach zwiększyć swą produkcję, poszerzyć działalność oraz zatrudnić nowych pracowników.

5. Podsumowanie

Jak już zaznaczono, rozmieszczenie kapitału zagranicznego wykazuje znaczne zróżnicowanie w strukturze wewnętrznej regionu. Dysproporcje te są związane w szczególności z następującymi czynnikami: poziomem uprzemysłowienia, miejscem w układzie osadniczym, dostępnością połączeń komunikacyjnych (drogowych, kolejowych, lotniczych itd.), jakością klimatu inwestycyjnego (w tym nastawieniem władz i społeczności lokalnych), poziomem uzbrojenia terenu, poziomem kosztów prowadzenia działalności gospodarczej itp. Duże znaczenie ma również fakt podjęcia bezpośrednich inwestycji zagranicznych na danym obszarze przez konkurentów lub kooperantów z danej branży lub branż pokrewnych. Ponadto w ostatnich latach istotnym elementem, często przesądzającym o podjęciu lub rozbudowie inwestycji, jest pomoc publiczna państwa, przede wszystkim w postaci zwolnień z podatku dochodowego od osób prawnych oraz dopłat do nowo tworzonej miejsc pracy.

Występowanie wskazanych dysproporcji rodzi określone konsekwencje, gdyż najsilniejsze efekty bezpośrednie są zauważalne w zakresie oddziaływania podmio-

⁸ W województwie dolnośląskim są to: kamiennogórska specjalna strefa ekonomiczna małej przedsiębiorczości, legnicka specjalna strefa ekonomiczna oraz wałbrzyska specjalna strefa ekonomiczna „Invest-Park”.

tów z udziałem kapitału zagranicznego na ich najbliższe otoczenie, tj. miejscowość i gminę lokalizacji inwestycji. Trzeba także zauważyć, iż różnego typu inwestycje powodują różne efekty, również o charakterze substytucyjnym w stosunku do już istniejącej działalności, dlatego należałoby dążyć przede wszystkim do przyciągnięcia i utrzymania takich inwestorów, którzy będą zwiększać produkcję i zatrudnienie w branżach konkurencyjnych, nowoczesnych w skali międzynarodowej, nie stanowiąc jednocześnie bezpośredniej konkurencji dla krajowych przedsiębiorców.

Jednoznaczne określenie znaczenia bezpośrednich inwestycji zagranicznych zlokalizowanych w regionie dla jego gospodarki jest bardzo trudne. Z jednej strony przyczyniają się one do powstawania nowych miejsc pracy, eksportu wyprodukowanych w Polsce wyrobów, przemian w strukturze sektorowej pracujących oraz PKB wytworzonego w województwie. Z drugiej strony pojawiają się tendencje negatywne, jak np. manipulowanie wysokością przychodów i kosztów celem transferu zysków za granicę oraz minimalizowania obciążeń fiskalnych, zwalnianie pracowników przejmowanych przedsiębiorstw, import surowców, półproduktów i produktów dostępnych w Polsce, stosowanie przestarzałych technologii itd. Dodatkowo w ocenie należy uwzględnić tzw. czynniki miękkie, niemierzalne lub trudno mierzalne, jak np. zastosowanie nowych technik zarządzania, podniesienie kultury prowadzenia biznesu, zwiększenie świadomości potrzeby dbałości o środowisko itp. Dotyczy to zarówno działań bezpośrednich w przejmowanych lub tworzonych przedsiębiorstwach, jak i oddziaływania pośredniego na lokalnych kooperantów oraz konkurentów, którzy uczą się i naśladują nowe wzorce.

Literatura

- [1] *Bezpośrednie inwestycje zagraniczne*, red. Z. Olesiński, PWE, Warszawa 1998.
- [2] Dunning J.H., *The Globalization of Business. The Challenge of the 1990s*, Routledge, London–New York 1993.
- [3] *Ekonomiczne i środowiskowe aspekty zarządzania rozwojem miast i regionów*, red. T. Markowski, D. Stawasz, UŁ, Łódź 2001.
- [4] *Gospodarka lokalna i regionalna w teorii i praktyce*, red. R. Brol, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1023, AE, Wrocław 2004.
- [5] <http://paiiz.gov.pl>
- [6] *Kapitał zagraniczny w Polsce. Warunki działania*, red. Z. Sadowski, Dom wydawniczy Bellona, Warszawa 1999.
- [7] *Konkurencyjność miast i regionów Polski południowo-zachodniej*, red. R. Broszkiewicz, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 821, AE, Wrocław 1999.
- [8] *Korporacje międzynarodowe w Polsce. Wyzwania w dobie globalizacji i regionalizacji*, red. A. Zorska, Difin, Warszawa 2002.
- [9] Kortüm B., *Zum Entscheidungsprozeß bei privaten Auslandsinvestitionen*, Knapp, Frankfurt am Main 1972.
- [10] *Lista 500*, edycja 6, dodatek do „Rzeczpospolitej” z 15.04.2004.
- [11] *Lista 500*, edycja 7, dodatek do „Rzeczpospolitej” z 20.04.2005.

- [12] *Obszary metropolitalne a rozwój regionalny i lokalny*, red. K. Szólek, A. Zakrzewska-Półtorak, „Biblioteka Regionalistyki” 2004 nr 4 (1).
- [13] Oziwicz E., *Zagraniczne inwestycje bezpośrednie w rozwoju gospodarczym krajów Azji Południowo-Wschodniej (ASEAN)*, UG, Gdańsk 1998.
- [14] „Rocznik Statystyczny Województw” 2000-2004.
- [15] „Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego” 2000.
- [16] „Rocznik Statystyczny Województwa Dolnośląskiego” 2004.
- [17] Rymarczyk J., *Bezpośrednie inwestycje na Dolnym Śląsku*, Prace Naukowe Akademii Ekonomicznej nr 1024, AE, Wrocław 2004.
- [18] *Spółki z udziałem kapitału zagranicznego w województwie dolnośląskim w latach 2000-2003*, WUS, Wrocław 2004.
- [19] Witkowska J., *bezpośrednie inwestycje zagraniczne w Europie Środkowowschodniej. Próba interpretacji na gruncie teorii bezpośrednich inwestycji zagranicznych i teorii integracji*, UŁ, Łódź 1996.
- [20] *Zarządzanie strategiczne rozwojem lokalnym i regionalnym*, red. A. Klasik, F. Kuźnik, AE, Katowice 2001.

FOREIGN DIRECT INVESTMENT IN THE ECONOMY OF LOWER SILESIA REGION

Summary

In this paper the author discusses selected trends of foreign direct investment (FDI) inflows and FDI inward stocks in Lower Silesia and points out some influences of FDI on Lower Silesia economy. Foreign direct investors were examined as: producers, exporters, tax payers and employers. The analysis included the period between 1999 and 2003. Special emphasis was given to the impact of FDI location on the development of the whole region, particular subregions and powiats (districts).